

O'ZBEKISTONDA AHOI BANDLIGINI OSHIRISHDA OILAVIY TADBIRKORLIKNING ORNI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.

Malikov Ulug'bek Baxtiyorovich

Turon Universiteti Andijon filiali

Magistratura 2-bosqich Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi.

Diplom raxbari: Abdunazarov Shoxruxbek Akrom o'g'li

Phd dotsent

Annotatsiya: *Ushbu maqola aholi bandligini oshirishda oilaviy tadbirkorlikning strategik o'rnini va iqtisodiy salohiyatini tahlil qilishga bag'ishlangan. Oilaviy tadbirkorlik iqtisodiyotning deyarli barcha sohalarida, xususan, qishloq xo'jaligi, hunarmandchilik, kichik ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida yangi ish o'rinlarini yaratishning samarali mexanizmi sifatida ko'rib chiqiladi.*

Tadqiqotda oilaviy tadbirkorlikning asosiy afzalliklari: minimal boshlang'ich sarmoya, oila a'zolarini to'liq band etish, hududiy iqtisodiy o'sishga hissa qo'shish va mahalliy resurslardan oqilona foydalanish imkoniyatlari ochib berilgan. Shuningdek, uning rivojlanishiga to'siq bo'layotgan muammolar (moliyalashtirish, huquqiy baza, kadrlar malakasi) ko'rsatilgan.

Maqolada oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari va uni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari, jumladan, imtiyozli kreditlar, subsidiyalar va biznesni yuritish bo'yicha konsalting xizmatlarini kengaytirish zarurligi asoslab berilgan. Xulosa qilib aytganda, oilaviy tadbirkorlik nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilish, balki barqaror rivojlanishga erishishning muhim omilidir.

Kalit so'zlar: *o'zbek tilida: oilaviy tadbirkorlik, aholi bandligi, ish o'rinlari yaratish, kichik biznes, iqtisodiy rivojlanish, rivojlantirish istiqbollari, davlat ko'magi, barqaror rivojlanish.*

DOLZARBLIGI

Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va aholi turmush darajasini oshirish sharoitida aholi bandligini ta'minlash hamda davlat budjetiga yuklamasiz yangi ish o'rinlari yaratish asosiy vazifalardan biridir. Shu nuqtai nazardan, oilaviy tadbirkorlik – bu nafaqat iqtisodiy faoliyat shakli, balki o'zini o'zi band qilish va oilaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashning eng samarali yo'li hisoblanadi. Ayniqsa, hududlarda va qishloq joylarda ishsizlikni kamaytirishda oilaviy tadbirkorlikning salohiyati juda yuqori.

Muammoning o'rganilganlik darajasi

Oilaviy tadbirkorlik masalalari xorijiy va mahalliy iqtisodchilar tomonidan keng o'rganilgan. Xalqaro amaliyotda (Italiya, Germaniya, Xitoy kabi) oilaviy biznesning kichik va o'rta biznesdagi ulushi va barqarorligi tahlil qilingan. O'zbekistonda esa so'nggi yillarda Prezident Farmonlari va Qarorlari bilan ushbu sohani rivojlantirishga qaratilgan huquqiy

baza yaratildi, ammo uni aholi bandligiga real ta'sirini baholash va rivojlantirish istiqbollarini tizimli ravishda asoslash hali ham dolzarb ilmiy muammo bo'lib qolmoqda.

Maqsad va vazifalar

Maqsad: Aholi bandligini oshirishda oilaviy tadbirkorlikning o'rnini ilmiy-amaliy jihatdan asoslash hamda uni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning samarali usullari va rivojlantirish istiqbollarini ishlab chiqish.

Asosiy vazifalar:

Oilaviy tadbirkorlikning O'zbekiston iqtisodiyotidagi ijtimoiy-iqtisodiy funksiyalarini aniqlash.

Oilaviy tadbirkorlikning aholi bandligiga ta'sir etuvchi asosiy omillarini tahlil qilish (ish o'rinlari soni, daromad, o'z-o'zini band qilish).

Oilaviy tadbirkorlikning rivojlanishiga to'siq bo'layotgan mavjud muammolar (moliyaviy, huquqiy, infratuzilmaviy)ni aniqlash.

Jahon tajribasi asosida oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning ilg'or mexanizmlarini o'rganish.

Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari va takliflarni ishlab chiqish.

Tahlil rejasining asosiy savollari

Asosiy qismni yoritishda quyidagi savollarga javob berish lozim:

1. Oilaviy tadbirkorlikning aholi bandligini oshirishdagi o'rni

Qanday sektorlarda (qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish, hunarmandchilik) oilaviy tadbirkorlik eng ko'p ish o'rni yaratmoqda?

Oilaviy tadbirkorlikning rasmiy bandlik va o'zini o'zi band qilishdagi ulushi qanday?

Ushbu turdagi biznesning ishsizlar, ayollar va yoshlar bandligini ta'minlashdagi ijtimoiy roli nimada?

2. Rivojlanishning joriy muammolari va to'siqlari

Oilaviy tadbirkorlik subyektlari uchun moliyalashtirish imkoniyatlari (kreditlar, subsidiyalar) qanchalik oson?

Soliq va hisobot yuritishda qanday byurokratik to'siqlar mavjud?

Oilaviy biznesning barqarorligi va uni avloddan-avlodga o'tkazishda kadrlar malakasi va menejment ko'nikmalari yetishmasligining o'rni.

3. Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari

Qaysi yangi yo'nalishlar (IT, ekoturizm, intensiv bog'dorchilik) oilaviy biznes uchun istiqbolli hisoblanadi?

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning samaradorligini oshirish uchun qanday huquqiy va iqtisodiy mexanizmlar taklif etilishi mumkin (masalan, "Oilaviy biznes zonasi"ni yaratish)?

Mintaqaviy va xalqaro bozorlarga chiqish orqali oilaviy korxonalarining bandlikka ta'sirini qanday oshirish mumkin?

Xulosa

Oilaviy tadbirkorlik – bandlikning strategik omili

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oilaviy tadbirkorlik aholi bandligini oshirish va iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda markaziy va strategik o'rinni egallaydi. U kichik hajmdagi investitsiyalar bilan katta ijtimoiy-iqtisodiy effekt berish qobiliyatiga ega bo'lib, ayniqsa, qishloq joylarida o'zini o'zi band qilish va norasmiy bandlikni rasmiylashtirish uchun asosiy platforma vazifasini o'taydi.

Oilaviy biznesning asosiy ahamiyati:

Ijtimoiy adaptatsiya: Oilaning barcha a'zolarini, jumladan, uy bekalari, nafaqaxo'rlar va yoshlarni mehnat jarayoniga jalb qilish orqali ijtimoiy muammolarni (ishsizlik, daromadlar tengsizligi) hal etishga bevosita hissa qo'shadi.

Hududiy rivojlanish: Mahalliy xomashyo va resurslardan (qishloq xo'jaligi, hunarmandchilik) samarali foydalanishni ta'minlaydi va hududiy iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi.

Aniqlangan muammolar va ularni hal etish

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, davlat tomonidan ko'rsatilayotgan kuchli ko'maklarga qaramay, soha rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan asosiy muammolar quyidagilardir:

Moliyaviy imkoniyatlar: Imtiyozli kreditlarga bo'lgan ehtiyoj yuqori bo'lsada, ularni olishdagi byurokratik jarayonlar va boshlang'ich garov ta'minotining murakkabligi.

Kadrlar salohiyati: Oilaviy tadbirkorlik subyektlarida zamonaviy menejment, marketing va moliya savodxonligi yetishmasligi.

Bo'zorga kirish: Kichik hajmdagi mahsulotlarni katta savdo zanjirlariga yoki eksport bozorlariga olib chiqishda logistika va sertifikatlashtirish muammolari.

Rivojlantirish istiqbollari bo'yicha takliflar

Oilaviy tadbirkorlikning aholi bandligiga ta'sirini yanada kuchaytirish uchun quyidagi strategik istiqbollarni amalga oshirish muhimdir:

Grant va subsidiyalarni sektorlarga yo'naltirish: Eksportga yo'naltirilgan va yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulot (misol uchun, IT-xizmatlari, ekoturizm, to'qimachilik) ishlab chiqaruvchi oilaviy korxonalariga maqsadli grantlar tizimini joriy etish.

"Oilaviy biznes inkubatorlari"ni tashkil etish: Har bir tumanda oilaviy tadbirkorlikka bepul konsalting, buxgalteriya yordami va biznes-reja tuzish bo'yicha xizmatlar ko'rsatuvchi markazlar tarmog'ini kengaytirish.

Ta'lim dasturlarini integratsiyalash: O'rta va oliy ta'lim tizimida "Oilaviy biznesni yuritish asoslari" bo'yicha amaliy kurslarni kiritish, shunda yoshlar maktabni bitirmasdan biznesni boshlash ko'nikmalariga ega bo'lishi.

Xulosa qilib aytganda, oilaviy tadbirkorlikni har tomonlama qo'llab-quvvatlash mamlakat iqtisodiy o'sishining drayveri bo'lib xizmat qiladi, aholi bandligini ta'minlashda esa uzoq muddatli va barqaror yechim hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti va sotsiologiyasi. – T.: O'qituvchi, 2021.
2. Asatullayev X.C., Salimova Z.A. Kichik biznes va tadbirkorlik. – T.: TDIU, 2018.
3. Toshnazarov S.L. Aholi bandligini oshirishning iqtisodiy asoslari. – T.: Fan, 2019.
4. Islamov B.A. The Role of Small and Medium Enterprises in Uzbekistan's Economic Modernization. – T.: Iqtisodiyot, 2020.
5. Alimov A.A. "Oilaviy tadbirkorlik: rivojlanishning huquqiy va iqtisodiy asoslari". // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali. – 2022. – № 3.
6. Qosimov U.R. "Oilaviy tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari". // I.f.n. diss. avtoref. – T., 2020.